

INSTITUȚIA PREZIDENTIALĂ – STUDIU DE DREPT CONSTITUȚIONAL COMPARAT

Dr.hab. Ion GUCEAC

PRESIDENCY COMPARED STUDY OF CONSTITUTIONAL LAW

In the light of the constitutional reform that will be undertaken in Moldova we should identify the volume of power of the President and which is the volume of these attributions compared with the other Presidents. For setting up how much the attributions are, they are analyzed in this article, as well as election procedure. In the research is proven that the head of the state, should perform at least three constitutional functions, in the conditions in which there are situations when these powers are extended. The minimal functions of the heads of state should be: symbolic function, guarantee of the constitution and the function to maintain the balance of power in the state.

Orice proces de guvernare presupune instituirea unor organe investite cu autoritate, care să desfășoare neîntrerupt și potrivit regulilor specifice un anumit gen de activități.

Indiferent de etapa de dezvoltare, colectivitățile umane au avut o căpetenie, un conducător, un șef recunoscut sau ales în funcție de împrejurările istorice. În acest sens, statele – ca formă superioară de organizare a societății – au inclus în sistemul organelor de stat instituția șefului de stat. Este de menționat că, dintre formele organizatorice pe care le poate îmbrăca instituția șefului de stat, cea mai răspândită rămâne a fi președintele statului ales de popor, de parlament sau de un colegiu electoral.

Utilitatea instituției șefului de stat este determinată de necesitatea existenței unui arbitru național însărcinat cu asigurarea funcționării normale a instituțiilor, cu dreptul de a recurge la opinia poporului și care să răspundă, în caz de pericol major, de independența și integritatea statului.

În perspectiva realizării reformei constituționale urmează să identificăm volumul de putere de care dispune președintele Republicii Moldova și care este volumul acestor atribuții în raport cu președinții altor state?

În literatura de specialitate se cunosc mai multe modalități de clasificare a atribuțiilor de

care dispune instituția șefului de stat. Profesorul I. Deleanu consideră că o “clasificare comodă, dar și ne semnificativă” ar putea avea ca reper obiectul atribuțiilor, diferențiind astfel atribuții de factură politică, atribuții legislative, executive, militare, diplomatice, judiciare etc.¹

Atribuțiile de natură legislativă de care dispune șeful de stat determină arealul în cadrul căruia președintele poate influența starea cantitativă și calitativă a sistemului de drept național.

Printre cele mai importante atribuții din această categorie se înscriu următoarele drepturi: de a emite decrete, de inițiativă legislativă, de promulgare a legilor, dreptul la veto asupra legilor adoptate de Parlament, dreptul de a iniția referendumuri. Atribuțiile executive determină în ce măsură președintele este în stare să controleze activitatea guvernului. În categoria acestor atribuții pot fi incluse următoarele: numirea și demiterea Guvernului, dizolvarea Parlamentului.

Pentru a stabili cât de largi ar trebui să fie atribuțiile președintelui Republicii Moldova vom examina fiecare dintre acestea în parte, dar nu înainte de a trece în revistă și modalitățile de alegere a președintelui.

În practica constituțională desemnarea șefului de stat are loc în funcție de forma de guvernământ. În sistemele constituționale actuale s-au cristalizat patru moduri de desemnare a șefului de stat: pe cale ereditară; prin alegerea de către Parlament; prin alegerea de către un colegiu electoral; prin alegerea de către corpul electoral prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. În cadrul republicilor, președintele este ales de către Parlament, de către un colegiu electoral ori prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Alegerea președintelui de către Parlament în diverse țări are anumite particularități. Astfel, președintele Albaniei se alege de membrii Kuvendiului (parlament), fără dezbateri, prin vot secret, cu votul a trei cincimi din voturile membrilor. Sunt prevăzute 5 tururi de scrutin. În caz de insucces, se dizolvă organul reprezentativ și au loc noi alegeri. După alegeri, se aplică aceeași procedură de alegere a președintelui și dacă nu se reușește alegerea lui, atunci Kuvendiul este iarăși dizolvat. Următorul organ reprezentativ, format după alte 60 de zile, alege președintele cu voturile majorității membrilor săi (Articolul 87 din Constituție)².

¹ I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale*, București: C.H. BECK, 2006, p. 732.

² Конституция Албании, în *Конституции государств Европы*. Москва: НОРМА, 2001.

Președintele Greciei este ales de Parlament într-o ședință specială, prin vot deschis. Candidatul care obține 2/3 din numărul total al deputaților Parlamentului este considerat ales. În cazul în care n-a fost întrunit numărul necesar de voturi, peste 5 zile are loc un nou tur de scrutin. În caz de insucces, procedura se repetă după alte 5 zile. Candidatul care obține o majoritate de 3/5 din voturile deputaților este confirmat în funcția de președinte. În cazul în care cel de-al treilea tur de scrutin nu întrunește o majoritate calificată, Parlamentul este dizolvat în termen de 10 zile de la scrutin și au loc alegeri noi. După constituirea noului Parlament, este inițiată procedura de alegere a președintelui. Pentru a învinge, candidatul trebuie să obțină o majoritate de 3/5 din voturile membrilor Parlamentului. În cazul în care nu se întrunește această condiție, scrutinul se repetă în 5 zile și candidatul care obține majoritatea absolută a voturilor, este declarat învingător. Dacă nici de această dată majoritatea absolută nu este atinsă, în termen de 5 zile este organizat un nou scrutin între candidații care au obținut cel mai mare număr de voturi, iar în calitate de președinte este desemnată persoana care obține majoritatea relativă (Articolul 32 din Constituție)³.

Președintele Republicii Cehe este ales de Parlament în ședința comună a camerelor, cu majoritatea voturilor tuturor deputaților și majoritatea voturilor tuturor senatorilor (Articolul 54 din Constituție)⁴. Dacă niciun candidat nu obține majoritatea, atunci, în termen de 14 zile, este organizat cel de-al doilea tur de scrutin. Candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi în Camera Deputaților și candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi în Senat participă la turul doi al alegerilor. Candidatul care obține voturile majorității simple a deputaților și senatorilor prezenți este ales în calitate de președinte. Dacă nu se reușește alegerea președintelui nici în turul doi de scrutin, atunci, în termen de 14 zile, are loc cel de-al treilea tur de scrutin, în cadrul căruia candidatul care a obținut majoritatea voturilor în cel de-al doilea tur de scrutin, trebuie să fie ales cu majoritatea voturilor deputaților și senatorilor prezenți în ședință (Articolul 58 din Constituție).

Președintele Ungariei este ales prin vot secret de Adunarea Națională. Este declarat ales candidatul care obține o majoritate de 2/3 în primul tur de scrutin. În cazul în care această majoritate nu este obținută de niciun candidat, se organizează cel de-al doilea tur în care, de asemenea, este necesară o majoritate de 2/3 de voturi ale deputaților. Dacă în cel de-al doilea tur niciun candidat nu va obține

³ Конституция Греции (Греческой Республики), în sursa indicată.

⁴ Конституция Чешской Республики, în sursa indicată.

majoritatea necesară, se organizează al treilea tur de scrutin la care participă doar doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi în turul doi. În urma turului trei se consideră ales candidatul care a întrunit majoritatea simplă de voturi. Procedura de alegeri trebuie să dureze nu mai mult de trei zile consecutiv (Articolul 29/A, 29/B din Constituție)⁵.

O procedură mai simplă este aplicată în Letonia, unde președintele este ales de Parlament prin vot secret cu votul a nu mai puțin de 50 plus unu din numărul membrilor acestuia (Articolul 35, 36 din Constituție)⁶.

În unele sisteme constituționale procedura de alegere a președintelui de către Parlament este complicată prin faptul că la procesul de alegere a șefului de stat, pe lângă membrii organului reprezentativ, sunt convocați într-o reuniune de electori și alte persoane. De exemplu, președintele german este ales de către Adunarea Federală, reunită anume în acest scop și formată din membrii Bundestagului și un număr egal de delegați din partea legislativelor landurilor (1000 persoane). Președintele este ales prin vot secret, fără dezbateri. Persoana care a obținut majoritatea voturilor membrilor Adunării este aleasă în funcția de președinte. Dacă după două tururi de scrutin, niciunul dintre candidați nu a obținut o majoritate, este declarat ales candidatul care obține cel mai mare număr de voturi în următorul tur (Articolul 54 din Constituție)⁷.

Un caz aparte reprezintă experiența Estoniei, al cărei președinte este ales de către Parlament (Riigikogu) sau, în condiții speciale, de către un colegiu electoral. Conform Constituției, este considerat ales candidatul care a obținut o majoritate de 2/3 din voturile deputaților. Dacă niciun candidat nu obține voturile necesare, atunci în ziua următoare se organizează un nou tur de scrutin. Înainte de al doilea tur are loc din nou procedura de nominalizare. Dacă niciun candidat nu obține majoritatea necesară în turul doi, în aceeași zi este organizat cel de-al treilea tur de scrutin între primii doi candidați cu cele mai bune rezultate obținute în turul doi. În caz de nereușită a celui de-al treilea tur de scrutin, președintele Parlamentului convoacă, în termen de o lună, un colegiu de electori pentru alegerea șefului statului. Din acest organ elector fac parte membrii Parlamentului și reprezentanți ai consiliilor locale. Fiecare consiliu local desemnează câte cel puțin un reprezentant, cetățean estonian. Parlamentul

⁵ Конституция Венгерской Республики, în sursa indicată.

⁶ Конституция Латвийской Республики, în sursa indicată.

⁷ Конституция Федеративной Республики Германии, Конституции зарубежных государств: Учебное пособие/ Сост. проф. В.В.Маклаков. 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Волтерс Клувер, 2003.

prezintă organului elector doi candidați la funcția de președinte, care au obținut cel mai mare număr de voturi. De dreptul de a propune candidați dispun și grupuri de cel puțin 21 de membri ai organului de electori. Dacă niciun candidat nu învinge în primul tur de scrutin, cel de-al doilea tur este organizat în aceeași zi între cei doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi. Președintele este ales cu majoritatea voturilor (Articolul 79 din Constituție)⁸.

La alegerea președintelui Italiei, la ședința comună a membrilor Parlamentului participă și câte trei delegați din partea fiecărei regiuni, aleși de Consiliile regionale respective. El se alege prin vot secret cu o majoritate de 2/3 a Adunării. După cel de-al treilea tur, pentru alegerea președintelui este necesară majoritatea absolută (Articolul 83 din Constituție)⁹.

Cât privește alegerea șefului de stat de către corpul electoral, trebuie să menționăm că această procedură este aplicată în doar câteva țări din Europa Centrală și de Vest, într-un număr considerabil de state din spațiul post-sovietic: Franța (Articolul 7 din Constituție)¹⁰, Bulgaria (Articolul 93 din Constituție)¹¹, România (Articolul 81 din Constituție)¹², Croația (Articolul 101 din Constituție)¹³, Finlanda (Articolul 54 din Constituție)¹⁴, Lituania (Articolul 78 din Constituție)¹⁵, Federația Rusă (Articolul 81 din Constituție)¹⁶, Ucraina (Articolul 103 din Constituție)¹⁷, Belarus (Articolele 81, 82 din Constituție)¹⁸, Tadjikistan (Articolele 65, 66 din Constituție)¹⁹, Armenia (Articolul 50 din Constituție)²⁰, Georgia (Articolul 70 din Constituție)²¹, Kazahstan (Articolul 41 din

Constituție)²², Turkmenistan (Articolul 54 din Constituție)²³, Uzbekistan (Articolul 90 din Constituție)²⁴, Kârgâstan (Articolele 1, 43, 44 din Constituție)²⁵.

Potrivit Constituției, președintele Republicii Moldova este ales de Parlament prin votul a trei cincimi din numărul deputaților. Dacă niciun candidat nu a întrunit numărul necesar de voturi, se organizează al doilea tur de scrutin între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului descrescător de voturi obținute în primul tur. Dacă și în turul al doilea niciun candidat nu va întruni numărul necesar de voturi, se organizează alegeri repetate. Dacă și după alegerile repetate președintele Republicii Moldova nu va fi ales, președintele în exercițiu dizolvă Parlamentul și stabilește data alegerilor în noul Parlament (Articolul 78 din Constituție)²⁶.

Încercările de a alege președintele Republicii Moldova în anul curent a demonstrat că acest mecanism este unul rigid și urmează să fie revizuit.

Dreptul președintelui de a emite decrete.

Dacă apelăm la experiența constituțională a altor state, observăm diferite situații:

a) *State în care atribuțiile președintelui de a adopta decrete sunt limitate.* Formele de limitare pot fi diferite, generalizând însă diversitatea acestora, putem scoate în evidență următoarele particularități:

- intrarea în vigoare a decretelor șefului de stat este condiționată, cu anumite excepții, de contrasemnarea acestora. De asemenea, decretele emise de președintele Bulgariei se contrasemnează de ministrul-președinte sau ministrul respectiv, cu excepția cazurilor prevăzute de legislație (Articolul 102 din Constituție). Hotărârile președintelui Republicii Cehe intră în vigoare după semnarea acestora de președintele Guvernului sau a unui membru împuternicit al acestuia. (Articolul 63 din Constituție). Președintele Finlandei adoptă hotărâri în acord cu Consiliul de Stat care îi prezintă proiectul acestei hotărâri. El însă poate adopta hotărâri fără coordonare cu Consiliul de Stat în următoarele cazuri: numirea Consiliului de Stat și a membrilor lui, inclusiv demisia Consiliului de Stat și a membrilor lui; anunțarea alegerilor anticipate în Parlament; în alte cazuri stabilite de lege (Articolul 58 din Constituție). Valabilitatea dispozițiilor președintelui federal din Germania este confirmată prin contrasemnarea lor de către cancelarul federal

⁸ Конституция Эстонской Республики, în sursa indicată..

⁹ Constitutia Republicii Italiene, www.casacultureivrea.it/costituzione/romeno.pdf.

¹⁰ Конституционные акты Франции, în Конституции зарубежных государств: Учебное пособие/Сост. проф. В.В.Маклаков. 4-е изд., перераб. и доп. Москва: Волтерс Клувер, 2003..

¹¹ Конституция Республики Болгарии, Конституции государств Европы, Издательство НОРМА, 2001.

¹² Constituția României, [www.cdep.ro/pls/dic/site\(10.XI.09\)](http://www.cdep.ro/pls/dic/site(10.XI.09)).

¹³ Конституция Хорватии, în sursa indicată.

¹⁴ Конституция Финляндии (Финляндской Республики), în sursa indicată.

¹⁵ Конституция Литовской Республики, în sursa indicată.

¹⁶ Конституция Российской Федерации, Москва: Изд. АКТ, 1999..

¹⁷ Конституция Украины, [ru.wikipedia.org/.../Конституция_Украины\(10.XI.09\)](http://ru.wikipedia.org/.../Конституция_Украины(10.XI.09)).

¹⁸ Конституция Республики Беларусь, [www.belarus.net/co-ndendru.htm\(10.XI.09\)](http://www.belarus.net/co-ndendru.htm(10.XI.09))..

¹⁹ Конституция Республики Таджикистан, www.icnl.org/car/laws/TJ-constitution.doc.

²⁰ Конституция Армении, în sursa indicată.

²¹ Конституция Грузии, în sursa indicată.

²² Конституция Республики Казахстан, în sursa indicată.

²³ Конституция Туркменистана, [niyazov.sitecity.ru/lttext,\(10.XI.09\)](http://niyazov.sitecity.ru/lttext,(10.XI.09)).

²⁴ Конституция Республики Узбекистан, în sursa indicată.

²⁵ Конституция Кыргызской Республики [ru.wikipedia.org/.../Конституция_Киргизии\(10.XI.09\)](http://ru.wikipedia.org/.../Конституция_Киргизии(10.XI.09)).

²⁶ Constituția Republicii Moldova. Chișinău: Moldpres, 2006.

sau ministrul federal de competența căruia ține dispoziția respectivă. Această regulă nu este valabilă în cazul numirii și eliberării cancelarului federal și dizolvarea Bundestagului (Articolul 58 din Constituție). Niciun act al președintelui Italiei nu este valabil dacă nu este contrasemnat de ministrii care l-au înaintat și care sunt responsabili de acesta (Articolul 89 din Constituție). Toate dispozițiile președintelui Letoniei trebuie să fie contrasemnate de prim-ministrul sau de ministrul respectiv (Articolul 53 din Constituție). Președintele Republicii Lituania, în procesul de realizare a atribuțiilor sale, emite decrete. În cazurile prevăzute de Constituție unele decrete trebuie să fie contrasemnate de prim-ministrul sau ministrul respectiv (Articolul 85 din Constituție). Președintele Republicii Ungare, cu unele excepții stabilite de Constituție, are nevoie de semnătura primului ministru sau a ministrului respectiv (Articolul 30/A din Constituție). În exercitarea atribuțiilor sale, președintele României emite decrete în cazurile prevăzute de Constituție, unele dintre acestea fiind contrasemnate de prim-ministru (Articolul 100 din Constituție);

- instituirea unor dispoziții care limitează acest drept: în condițiile stării de război președintele Republicii Croația poate emite decrete cu putere de lege, în conformitate cu atribuțiile și în limita competențelor stabilite de Camera Reprezentanților a Saborului Croat. Președintele va transmite decretele-legi spre aprobare Camerei Reprezentanților, care se va întruni la prima necesitate. Dacă președintele nu transmite decretul-lege spre aprobare ori dacă Camera nu-l va aproba, decretul respectiv pierde forța juridică (Articolul 101 din Constituție). Președintele Greciei emite decrete în scopul executării legilor. El nu este în drept să amâne executarea lor sau să admită excepții în ce privește respectarea acestora (Articolul 43 din Constituție). Președintele Franței semnează ordonanțe și decrete examinate în cadrul Consiliului de Miniștri (Articolul 13 din Constituție).

b) **State în care nu sunt instituite limitări ale acestei prerogative:** Albania (Articolul 93 din Constituție), Estonia (Articolul 78 din Constituție), Federația Rusă (Articolul 90 din Constituție), Kârghâstan (Articolul 47 din Constituție), Tadjikistan (Articolul 70 din Constituție), Turkmenistan (Articolul 56 din Constituție), Belarus (Articolul 85 din Constituție).

Din această categorie de țări face parte și Republica Moldova, în cadrul căreia, în exercitarea atribuțiilor sale, președintele emite decrete (Articolul 94 din Constituție). Decretele emise de președinte în exercitarea atribuțiilor sale, ce țin de acreditarea și rechemarea reprezentanților

diplomatici ai Republicii Moldova și aprobarea înființării, desființării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice, declararea mobilizării parțiale sau generale, stării de război și luarea altor măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice se contrasemnează de către prim-ministrul.

Dacă e să trecem în revistă activitatea instituției șefului de stat în Republica Moldova, putem constata că președintele Mircea Snegur (a deținut funcția de președinte al Republicii Moldova în perioada 3 septembrie 1990 – 1 decembrie 1996) a adoptat 436 de decrete²⁷. În perioada mandatului exercitat de Petru Lucinschi (1 decembrie 1996 – 4 aprilie 2001) au fost adoptate 164 de decrete²⁸.

Pe parcursul a două mandate, Vladimir Voronin a adoptat 4465 de decrete dintre care: 2022 decrete privind promulgarea legilor, 30 decrete privind aprobarea unor grațieri și 2413 decrete ce vizează alte domenii²⁹.

După cum observăm, actualmente președintele Republicii Moldova dispune de putere semnificativă în adoptarea decretelor ca izvoare de drept.

Aplicarea de către președinte a dreptului de veto. Cuvântul *veto* provine din latină și înseamnă “mă opun”. Este utilizat atunci când o parte a unui grup compact are dreptul de a bloca luarea unei decizii legislative comune. Astfel, dreptul de veto are putere nelimitată de blocaj legislativ, fiind un drept al șefului statului prin care acesta se opune intrării în vigoare a unei legi votate de parlament.

În majoritatea statelor președinții dispun de dreptul de veto asupra legilor adoptate de organele legislative reprezentative. Această prerogativă este mai mult specifică și logică pentru statele în care președintele este desemnat prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Mandatul obținut în urma acestei proceduri asigură președintelui un grad de legitimitate egal cu cel al parlamentului (în unele cazuri chiar mai mare), deputații din cadrul căruia deseori reprezintă interesele unor anumite straturi sociale (în funcție de sistemul electoral aplicat). Însă dreptul de veto cu care este investit președintele nu este unul absolut, deoarece, în virtutea principiului separației puterilor care presupune concomitent și existența unor pârgii de influență între cele trei puteri, parlamentul poate ocoli acest obstacol. În majoritatea statelor dreptul de veto al președintelui poate fi depășit cu votul a 2/3 din deputați, iar în unele state este suficientă și majoritatea simplă.

²⁷ Informația a fost selectată din Baza actelor juridice Moldlex publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova începând cu anul 1989.

²⁸ Baza actelor juridice Moldlex.

²⁹ Raport privind activitatea Președintelui Republicii Moldova în perioada aprilie 2001-aprilie 2009, p. 3-4.

Particularitățile aplicării dreptului de veto în statele în care președintele este ales de către parlament sau /și un colegiu electoral. Președintele Albaniei promulgă legea adoptată de Kuvend în termen de douăzeci de zile din momentul prezentării acesteia. El este în drept să respingă legea doar o singură dată. Decretul cu privire la reexaminarea legii pierde forța juridică în cazul în care împotriva acestuia va vota majoritatea membrilor legislativului (Articolul 84 din Constituție). Președintele Republicii Cehe este în drept să întoarcă legea adoptată, cu excepția legilor constituționale, însoțite de argumentările sale, în termen de 15 zile din momentul prezentării acesteia. Legea remisă în Camera Deputaților este supusă unei noi votări. Dacă pentru legea remisă a votat mai mult de jumătate din numărul deputaților aleși, ea va fi promulgată. În Germania legile, adoptate în conformitate cu dispozițiile Constituției, după promulgare de către președintele federal se publică și intră în vigoare (Articolul 82 din Constituție). În Grecia președintele promulgă legile adoptate de Parlament în termen de o lună de la adoptarea lor. El are dreptul ca în acest termen să remită Parlamentului proiectul de lege adoptat, explicând motivul întoarcerii. Legile remise în Parlament se supun dezbaterii în ședința plenară a acestuia și, dacă sunt adoptate din nou cu majoritatea absolută a voturilor deputaților

aleși, președintele le promulgă și le transmite spre publicare în termen de 10 zile din momentul adoptării repetate (Articolul 42 din Constituție). Președintele Italiei, înainte de a promulga o lege, poate, printr-un mesaj motivat, să solicite Camerelor o nouă deliberare. În cazul în care Camerele aprobă din nou legea, aceasta trebuie să fie promulgată (Articolul 74 din Constituție). În celelalte cazuri legea se consideră neadoptată (Articolul 50 din Constituție). În curs de șapte zile de la adoptarea legii de către Seim președintele Republicii Letone, printr-o scrisoare motivată pe numele președintelui Seimului, poate cere examinarea repetată a legii. În cazul în care Seimul nu modifică legea, președintele nu poate refuza repetat promulgarea ei. (Articolul 71 din Constituție). Președintele Republicii Ungare asigură publicarea legii în termen de cincisprezece zile din momentul prezentării acesteia sau în termen de cinci zile la demersul președintelui Adunării de Stat. În cazul în care președintele republicii nu este de acord cu legea sau cu anumite dispoziții din conținutul acesteia, până la semnarea în intervalul de timp indicat mai sus, poate trimite legea însoțită de obiecțiile sale Adunării de Stat pentru reexaminare (Articolul 26 din Constituție). În Estonia președintele este în drept să nu promulge legea adoptată de Adunarea Națională și în termen de paisprezece zile s-o transmită împreună cu

Elena Bontea. *Buchet de crini*, u/p, 1956

motivațiile respective Adunării pentru o nouă dezbatere și adoptare. Dacă Adunarea Națională va readopta fără modificări legea respinsă de președinte, atunci președintele promulgă legea sau se adresează Curții de Justiție cu propunerea ca legea să fie considerată neconstituțională. Dacă Curtea de Justiție va constata că legea nu contravine Constituției, președintele va promulga legea respectivă (Articolul 78 din Constituție).

Particularitățile aplicării dreptului de veto în statele în care președintele este desemnat prin vot universal egal, direct, secret și liber exprimat.

Președintele Bulgariei poate să întoarcă motivat legea în Adunarea Populară pentru o nouă dezbatere în termen de 15 zile. Adunarea Populară adoptă repetat legea cu o majoritate care reprezintă mai mult de jumătate din voturile tuturor reprezentanților. Legea adoptată repetat de Adunarea Populară este promulgată de președinte în termen de șapte zile din momentul prezentării acesteia (Articolul 101 din Constituție). Președintele Croației promulgă legile în decurs de opt zile de la adoptarea lor de Saborul Croat. În cazul în care acesta consideră că legea propusă pentru promulgare vine în contradicție cu Constituția, el poate iniția procedura de verificare a constituționalității acesteia de către Curtea Constituțională (Articolul 89 din Constituție).

În Finlanda legea adoptată de Edscunt trebuie să fie trimisă spre aprobare președintelui republicii care este dator să ia decizia despre aprobare în decurs de trei luni din momentul prezentării. El este în drept să transmită legea în Curtea Supremă sau Judecătoria administrativă supremă. În cazul în care președintele nu aprobă legea, el o întoarce spre examinare în Edscunt. Dacă legislativul va adopta din nou legea, fără a modifica conținutul acesteia, atunci ea intră în vigoare fără aprobarea președintelui. Legea se consideră respinsă dacă Edscuntul nu o va examina din nou (Articolul 77 din Constituție). Președintele Lituaniei, într-un termen de cel mult zece zile din momentul prezentării, semnează și promulgă oficial legea adoptată sau întoarce legea însoțită de motivări Seimului pentru reexaminare. Dacă în termenul indicat președintele republicii nu întoarce și nu semnează legea adoptată de Seim, aceasta intră în vigoare după semnarea și promulgarea ei de către președintele Seimului. Legea sau orice alt act adoptat în urma referendumului trebuie să fie semnat și promulgat de președintele republicii în termen de cinci zile. Dacă în termenul indicat președintele republicii nu semnează și nu promulgă o astfel de lege, legea respectivă intră în vigoare după semnarea și promulgarea acesteia de către președintele Seimului (Articolul 71 din Constituție). Președintele Ucrainei în termen de 15

zile după prezentarea legii o semnează și o promulgă sau o remite, însoțită de propuneri motivate, în Rada Supremă a Ucrainei pentru examinare repetată. Dacă, în termenul indicat, șeful statului nu a întors legea pentru examinare repetată, legea se consideră promulgată și urmează să fie semnată și publicată. Dacă în urma reexaminării legea va fi adoptată din nou de Rada Supremă cu votul a cel puțin două treimi din componența acesteia, președintele este obligat s-o semneze și s-o publice în termen de zece zile. În cazul în care președintele Ucrainei nu semnează o astfel de lege, ea neîntârziat se promulgă de președintele Radei Supreme a Ucrainei și se publică sub semnătura acestuia (Articolul 94 din Constituție). Dacă președintele a remis proiectul de lege, Parlamentul supune votării observațiile președintelui. În cazul în care aceste observații sunt acceptate, proiectul de lege în redacția finală este transmis președintelui care în termen de șapte zile îl semnează și-l transmite spre publicare.

Președintele Armeniei, în termen de douăzeci de zile din momentul prezentării legii adoptate de Adunarea Națională, o semnează și o publică. În acest interval de timp poate remite legea însoțită de obiecții sau propuneri Adunării Naționale, solicitând o nouă examinare (Articolul 55 din Constituție). Promulgarea legii transmisă președintelui României se face în termen de cel mult 20 de zile. Înainte de promulgare, președintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii. Dacă președintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituționalității ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care i s-a confirmat constituționalitatea (Articolul 77 din Constituție). Președintele Federației Ruse, în termen de paisprezece zile din momentul prezentării, semnează și promulgă legea federală. Dacă în acest termen președintele respinge legea, atunci Duma de Stat și Consiliul Federației o vor examina din nou. În cazul în care legea federală va fi adoptată în redacția anterioară cu votul a nu mai puțin de două treimi din numărul total de membri ai Consiliului Federației și Dumei de Stat, ea urmează să fie semnată și promulgată de președintele Rusiei în termen de șapte zile (Articolul 107 din Constituție). Președintele Turkmenistanului este în drept ca nu mai târziu de două săptămâni să întoarcă legea însoțită de obiecțiile sale în Megilis pentru dezbatere și votare repetată. În cazul în care Megilisul cu majoritatea de două treimi din voturile deputaților va confirma decizia anterioară, președintele va semna legea (Articolul 55 din Constituție).

Președintele Republicii Uzbekistan este în

drept să remită legea însoțită de obiecțiile sale în Oliy Majlis al republicii. În cazul în care legea este adoptată în redacția anterioară cu votul a nu mai puțin de două treimi din numărul respectiv al deputaților aleși în Camera legislativă și membrilor Senatului Oliy Majlis, legea urmează a fi semnată și promulgată de președintele Republicii Uzbekistan în decurs de paisprezece zile (Articolul 84 din Constituție).

Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, președintele promulgă legea (Articolul 93 din Constituție).

În ultimii opt ani președintele republicii a aplicat dreptul de veto în raport cu 124 de legi³⁰.

Dreptul președintelui de a iniția referendumuri. De regulă, președinții inițiază referendumuri pentru a-și confirma mandatul sau pentru a promova o lege care nu este susținută de parlament. La rândul lor, și parlamentele apelează la referendum pentru a influența puterea executivă. Deoarece deciziile luate în cadrul referendumului nu pot fi contestate sau anulate, este foarte important de a ști cine este în drept să ceară sfatul poporului.

Dreptul președintelui de a iniția referendumuri nu este unul recunoscut în toate republicile. În unele țări precum Letonia, Lituania, Estonia, Uzbekistan, Republica Cehă, Finlanda, Germania, Ungaria, președintele nu dispune de prerogativa de a iniția referendumuri. În alte țări președinții numesc doar data referendumului. Astfel, președintele Albaniei stabilește doar data desfășurării referendumurilor (Articolul 92 din Constituție). Președintele Bulgariei fixează data desfășurării referendumului național, dacă în acest sens este hotărârea Adunării Populare (Articolul 98 din Constituție). Președintele Turkmenistanului numește la decizia Halk Maslahatî data desfășurării referendumului (Articolul 55 din Constituție).

În unele state dreptul președintelui de a convoca referendumuri este practic nelimitat. De exemplu, președintele Croației numește referendumuri (Articolul 98 din Constituție). Președintele Federației Ruse numește referendumuri în modul prevăzut de legislația federală (Articolul 84 din Constituție). În Belarus referendumurile naționale se numesc de președintele republicii la inițiativa proprie, inclusiv la propunerea Camerei reprezentanților și Consiliului Republicii sau la propunerea a nu mai puțin de 450 de mii de cetățeni cu drept de vot (Articolul 74 din Constituție). Președintele Republicii Kazahstan

³⁰ Raport privind activitatea președintelui Republicii Moldova în perioada aprilie 2001-aprilie 2009, p. 4.

decide de sine stătător privitor la desfășurarea referendumului (Articolul 44 din Constituție).

În unele state dreptul președintelui de a numi referendumuri este condiționat. Astfel, președintele Italiei numește referendum popular doar în cazurile prevăzute de Constituție (Articolul 87 din Constituție). Președintele Greciei decretează desfășurarea referendumurilor pe marginea problemelor de interes național în conformitate cu hotărârea majorității deputaților aleși în Parlament, adoptată la inițiativa Consiliului de Miniștri. Prin emiterea unor decrete președintele republicii poate numi referendumuri și pe marginea proiectelor de legi chemate să reglementeze relații sociale importante, cu excepția problemelor financiare, la propunerea a trei cincimi din numărul deputaților aleși în Parlament (Articolul 44 din Constituție). Președintele Tadjikistanului poate numi referendumuri populare în cazul revizuirii Constituției dacă este susținut de nu mai puțin de două treimi din numărul deputaților (Articolul 98 din Constituție). Președintele Ucrainei inițiază referendumul național în cazul revizuirii Constituției, declară referendumuri naționale la inițiativa populară (Articolul 106 din Constituție). Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la problemele de interes național (Articolul 90 din Constituție).

În unele constituții se precizează caracterul problemelor pentru a căror soluționare pot fi organizate referendumuri. De exemplu, președintele francez poate transmite la referendum orice proiect de lege care ține de organizarea puterii publice, reforme în politica economică și socială a națiunii și a serviciilor publice care au atribuții față de această politică, sau proiecte de legi privitor la ratificarea unui acord internațional care, fără a încălca Constituția, se va răsfrânge asupra funcționării instituțiilor de stat doar la propunerea Guvernului sau a ambelor camere ale legislativului (Articolul 11 din Constituție).

În Republica Moldova, președintele poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național (Articolul 88 din Constituție). Conform Codului Electoral (Articolul 144) președintele poate iniția referendumuri republicane constituționale, legislative și consultative³¹.

Dreptul președintelui de investire a Guvernului. Dreptul de a numi prim-ministrul și membrii guvernului este una din prerogativele de bază ale președintelui în calitatea acestuia de șef de stat. În unele state Constituția oferă președintelui dreptul de a forma guvernul fără ca să consulte

³¹ Codul Electoral. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.667 din 08.12.1997.

parlamentul. Însă în majoritatea statelor șeful statului numește primul-ministru după consultarea parlamentului.

Particularitățile aplicării dreptului de investire a Guvernului în statele în care președintele este ales de către parlament sau/și de un colegiu electoral.

În Albania președintele numește prim-ministrul la propunerea partidelor sau coalițiilor de partide care dețin majoritatea mandatelor în Kuvend. În cazul în care prim-ministrul nu obține votul de încredere al Kuvendului, președintele în termen de zece zile desemnează un nou prim-ministru. Dacă și acest prim-ministru nu va fi confirmat de Kuvend, Kuvendul în termen de zece zile va alege un nou prim-ministru. În acest caz președintele va numi prim-ministrul ales (Articolul 96 din Constituție). Miniștrii sunt numiți și eliberați din funcție de președintele republicii în termen de șapte zile, la propunerea prim-ministrului (Articolul 98 din Constituție). În Cehia președintele republicii numește președintele Guvernului și, la propunerea lui, alți membri ai Guvernului. (Articolul 68 din Constituție). În Estonia președintele numește candidatul la funcția de prim-ministru, căruia îi încredințează și formarea noului guvern. Candidatul la funcția de prim-ministru, în termen de 14 zile de la desemnare va prezenta Adunări de Stat un raport privitor la principiile de formare a viitorului guvern, după ce Adunarea, fără dezbateri, prin vot deschis, adoptă hotărârea privind împuternicirea candidatului la funcția de prim-ministru de a forma guvernul. În termen de șapte zile candidatul la funcția de prim-ministru prezintă guvernul președintelui țării, care în termen de trei zile va numi noul guvern (Articolul 89 din Constituție). În Germania Cancelarul federal se alege de Bundestag la propunerea președintelui federal, fără dezbateri (Articolul 63 din Constituție). Miniștrii federali se numesc și se destituie din funcție de președintele federal la propunerea Cancelarului federal (Articolul 64 din Constituție). Președintele Greciei numește prim-ministrul, iar la propunerea lui numește și revocă ceilalți membri ai Guvernului și viceministri (Articolul 37 din Constituție). În Italia președintele republicii numește președintele Consiliului de Miniștri și la inițiativa acestuia numește miniștrii (Articolul 92 din Constituție). În Letonia Cabinetul de Miniștri se constituie de către persoana desemnată de președintele Republicii (Articolul 56 din Constituție). În Ungaria prim-ministrul este ales de Adunarea de Stat cu majoritatea membrilor săi, la propunerea președintelui. Cât privește miniștrii, aceștia sunt numiți și destituiți din funcție de președintele republicii (Articolul 33 din Constituție).

Particularitățile aplicării dreptului de investire

a Guvernului în statele în care președintele este desemnat prin vot universal egal, direct, secret și liber exprimat. Președintele Bulgariei, după consultarea fracțiunilor parlamentare, cere candidatului la funcția de ministru-președinte recomandat de cea mai numeroasă fracțiune parlamentară să formeze Guvernul. În cazul în care această sarcină este realizată cu succes, președintele propune Adunării Populare alegerea ministrului-președinte (Articolul 99 din Constituție).

În Croația membrii Guvernului sunt propuși de persoana mandatată de președinte să formeze Guvernul. Guvernul intră în exercițiul atribuțiilor după obținerea votului de încredere din partea tuturor membrilor Camerei reprezentanților (Articolul 109 din Constituție). În Finlanda prim-ministrul este ales de Edscunt, care apoi este numit în funcție de președinte. Alți miniștri sunt numiți de președinte la propunerea prim-ministrului (Articolul 61 din Constituție). În Lituania prim-ministrul este numit și eliberat din funcție de președintele republicii cu aprobarea Seimului. La rândul lor, miniștrii se numesc și se eliberează din funcție de președintele republicii la propunerea prim-ministrului (Articolul 92 din Constituție). În Franța președintele republicii numește prim-ministrul. Tot el întrerupe exercitarea atribuțiilor de prim-ministru la prezentarea de către acesta a cererii de demisie a Guvernului. La prezentarea prim-ministrului, președintele numește alți membri ai Guvernului și întrerupe activitatea acestora (Articolul 8 din Constituție). Președintele Georgiei numește, cu acordul Parlamentului, membrii Guvernului, este în drept să elibereze miniștrii din funcție și acceptă demisia lor (Articolul 73 din Constituție). Președintele Republicii Kazahstan, cu acordul Parlamentului, numește în funcție prim-ministrul republicii și îl eliberează din funcție. Tot el, la propunerea prim-ministrului determină structura Guvernului, numește și eliberează din funcție membrii acestuia (Articolul 44 din Constituție). Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament. Prim-ministrul din Federația Rusă este numit în funcție de președintele Federației cu acordul Dumei de Stat (Articolul 111 din Constituție). Duma de Stat este obligată să examineze candidatura propusă de președinte în termen de șapte zile din momentul prezentării acesteia. În cazul în care candidaturile înaintate de președintele Federației sunt respinse de trei ori de Dumă, președintele numește prim-ministrul, dizolvă Duma și numește alegeri anticipate. La rândul său, prim-ministrul propune președintelui țării candidaturile la funcțiile de viceprim-miniștri și de

miniștri federali (Articolul 112 din Constituție), iar acesta numește în funcție persoanele nominalizate (Articolul 83 din Constituție). În Turkmenistan, Cabinetul de Miniștri este condus de președintele țării (Articolul 73 din Constituție). Acest organ executiv se formează de către președinte în termen de o lună din momentul intrării în exercițiul mandatului și își depune atribuțiile în fața președintelui nou-ales (Articolul 73 din Constituție). Președintele Republicii Uzbekistan prezintă pentru examinare și aprobare camerelor Oliy Majlisului candidatura prim-ministrului și îl eliberează din funcție. Tot el numește și eliberează din funcție membrii Cabinetului de Miniștri (Articolul 93 din Constituție).

În Republica Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, președintele desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru care va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului. Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși (Articolul 98 din Constituție).

Dreptul președintelui de a acorda vot de neîncredere guvernului. Acordarea votului de neîncredere guvernului presupune refuzul de a acorda sprijin acestuia din punct de vedere politic. Aceasta, de regulă, este prerogativa parlamentului, dar, pentru menținerea echilibrului în procesul de realizare a principiului separației puterilor în stat, este inclus și în competența președinților.

Realizarea acestui drept soldat cu demisia Guvernului, ca și în cazul altor atribuții de care dispune un șef de stat, se realizează cu anumite particularități prevăzute de constituțiile statelor respective.

În unele state președintele poate iniția procedura de demisionare a guvernului doar la inițiativa altor autorități publice. De exemplu, președintele Cehiei poate demisiona Guvernul la propunerea premierului (Articolul 74 din Constituție). Președintele Germaniei poate elibera din funcție Cancelarul federal doar la propunerea Bundestagului în cazul în care legislativul exprimă neîncredere Cancelarului federal prin faptul că îi va alege acestuia un succesor (Articolul 67 din Constituție). În Lituania demisia Guvernului are loc la inițiativa Seimului, iar președintele doar acceptă demisia guvernului sau a unui membru al acestuia (Articolul 101 din Constituție). Președintele Armeniei acceptă demisia Guvernului în cazul în care Adunarea Națională a exprimat Guvernului vot de neîncredere (Articolul 55 din Constituție). Președintele Greciei eliberează Guvernul de la îndeplinirea atribuțiilor sale dacă

acesta și-a anunțat demisia sau dacă Parlamentul i-a înaintat vot de neîncredere în modul prevăzut de legislație (Articolul 38 din Constituție).

În alte cazuri demiterea Guvernului de către președintele țării este condiționată de însăși adresarea Guvernului respectiv. Astfel, președintele Franței întrerupe exercitarea atribuțiilor prim-ministrului în cazul în care șeful guvernului prezintă cererea de demisie (Articolul 8 din Constituție). Președintele Republicii Finlanda acceptă demisia Consiliului de Stat și miniștrilor la cererea acestora sau la cererea prim-ministrului. La fel, președintele trebuie să ceară demisia Guvernului sau a unor miniștri aparte, în cazul în care Consiliul de Stat sau ministrul respectiv nu se mai bucură de încrederea Parlamentului (Articolul 64 din Constituție).

Într-o serie de state președintele decide personal privitor la demisia Guvernului. De exemplu, președintele Federației Ruse decide demisionarea Guvernului (Articolul 83 din Constituție). Președintele Bielorusiei este în drept ca la inițiativa proprie să decidă demisia Guvernului și să elibereze din funcție pe orice membru al Guvernului (Articolul 106 din Constituție).

Există și state, printre care și Republica Moldova, în care președintele nu dispune de dreptul de a demite Guvernul: Letonia, Ungaria, Italia, Croația, Bulgaria, România, Ucraina, Uzbekistan, Albania, Turkmenistan, Estonia.

După cum vedem, dreptul președintelui de a demite Guvernul este răspândit în mai multe state. Însă, de regulă, această prerogativă este limitată. Constituția Republicii Moldova nu oferă președintelui dreptul de a dispune demisia Guvernului. Totuși, acesta revocă și numește, la propunerea prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției (Articolul 98 din Constituție).

Dreptul președintelui de a dizolva Parlamentul. Dizolvarea Parlamentului este o altă atribuție cu care este împuternicit președintele în calitatea sa de șef de stat pentru asigurarea principiului separației puterilor.

Interpretarea dreptului de dizolvare a parlamentului este un subiect controversat, fapt complicat mai ales în cazul în care atât parlamentul, cât și președintele sunt desemnați prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, sistem în cadrul căruia legitimitatea de aceeași natură de care dispun aceste autorități poate conduce la o confruntare și o situație fără soluție. Pentru a depăși o atare situație de criză în mai multe țări dreptul președintelui de a dizolva parlamentul este limitat prin Constituție.

Particularitățile aplicării acestui drept în state-

le în care președintele este ales de către Parlament sau/și de un colegiu electoral. În Germania, în cazul în care apelul Cancelarului federal privind acordarea încrederii nu este susținut de majoritatea membrilor Bundestagului, președintele poate, la propunerea Cancelarului, să dizolve Bundestagul în termen de douăzeci și una de zile. Dreptul președintelui de a dizolva Bundestagul nu este valabil din momentul alegerii unui nou cancelar de către Bundestag (Articolul 68 din Constituție). Președintele Cehiei poate dizolva Camera deputaților în cazul în care: Camera n-a acordat vot de neîncredere Guvernului nou-format, al cărui șef a fost numit în funcție de către președintele țării la propunerea președintelui camerei deputaților; Camera deputaților pe parcursul a trei luni nu a adoptat o hotărâre pe marginea unui proiect de lege prezentat la inițiativa Guvernului prin care acesta solicită încrederea; sesiunea Camerei deputaților a fost întreruptă pe o durată mai mare decât cea admisă; Camera deputaților n-a fost în stare să adopte o hotărâre (Articolul 35 din Constituție). Președintele Republicii Letonia este în drept să inițieze procedura de dizolvare a Seimului. În acest caz urmează să fie organizat un referendum popular. Dacă mai mult de jumătate din participanții la referendum se vor pronunța pentru dizolvarea Seimului, el se va considera dizolvat (Articolul

Elena Bontea. *Maternitate*, u/p, 1985

48 din Constituție). Dacă în cazul referendumului majoritatea alegătorilor se vor exprima împotriva dizolvării Seimului, atunci președintele va fi destituit și Seimul urmează să aleagă un nou președinte (Articolul 50 din Constituție).

Particularitățile aplicării acestui drept în statele în care președintele este desemnat prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Președintele Finlandei, în perioada sesiunii Edscuntului, este în drept să dizolve Edscuntul și să numească alegerile anticipate în baza propunerii justificate a prim-ministrului și după audierea opiniilor fracțiunilor parlamentare (Articolul 26 din Constituție). În cazul în care nu poate fi atins acordul în formarea Guvernului, președintele Bulgariei numește Guvernul „de serviciu”, dizolvă Adunarea Populară și numește alegeri noi (Articolul 99 din Constituție). La propunerea Guvernului, contrasemnată de prim-ministru și după consultarea reprezentanților fracțiunilor parlamentare, președintele Croației poate dizolva Camera Reprezentanților dacă această Cameră a exprimat neîncredere Guvernului sau dacă n-a adoptat bugetul de stat în termen de o sută douăzeci de zile din momentul prezentării acestuia. Acest drept nu poate fi realizat în perioada în care se stabilește răspunderea președintelui pentru încălcarea Constituției (Articolul 104 din Constituție). Președintele Lituaniei poate fixa alegeri anticipate în Seim în următoarele cazuri: dacă Seimul n-a adoptat hotărârea privind noul program de activitate a Guvernului în termen de 30 de zile de la prezentarea acestuia sau dacă în termen de 60 de zile de două ori la rând n-a fost aprobat programul Guvernului; la propunerea Guvernului, dacă Seimul și-a exprimat votul de neîncredere în Guvern (Articolul 58 din Constituție). Președintele Ucrainei este în drept să dizolve Rada Supremă în următoarele cazuri: în termen de o lună în Rada Supremă n-a fost constituită coaliția fracțiunilor parlamentare în modul prevăzut de Constituție; în termen de 60 de zile după demisionarea Guvernului nu este constituită structura nominală a Cabinetului; în decurs de treizeci de zile în cadrul unei sesiuni ordinare nu pot fi organizate ședințele plenare. Decizia președintelui țării privind întreruperea atribuțiilor Radei Supreme înainte de expirarea mandatului poate fi adoptată după consultarea președintelui Radei Supreme, vice-președinților acestuia și președinților fracțiunilor parlamentare din cadrul Radei (Articolul 90 din Constituție). Președintele Ungariei, concomitent cu fixarea alegerilor, este în drept să dizolve Adunarea de Stat în următoarele cazuri: Adunarea de Stat, în perioada uneia și aceleiași legislaturi, pe parcursul a douăsprezece luni, în cel puțin patru cazuri,

refuză acordarea încrederii Guvernului; dacă la încetarea mandatului Guvernului, candidatura la funcția de prim-ministru înaintată de președintele republicii, nu va fi aleasă în termen de patruzeci de zile de la prima propunere. Până la dizolvare, președintele trebuie să consulte opinia prim-ministrului, președintelui Adunării de Stat, conducătorilor fracțiunilor parlamentare (Articolul 28 din Constituție). După consultarea prim-ministrului și președinților camerelor, președintele Franței poate declara dizolvarea Adunării Naționale. Adunarea nu poate fi dizolvată din nou pe parcursul unui an de la alegerile anticipate (Articolul 12 din Constituție). Președintele României poate să dizolve Parlamentul dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură. În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată. Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență (Articolul 89 din Constituție). Duma de Stat a Federației Ruse poate fi dizolvată de președinte în cazul în care aceasta respinge de trei ori candidatura propusă de președinte la funcția de prim-ministru; în cazul în care Duma de Stat va exprima repetat pe parcursul a trei luni votul de neîncredere Guvernului (Articolul 109 din Constituție).

În unele state (Tadjikistan, Georgia, Albania, Kârgâzstan, Estonia) președintele nu dispune de aceste prerogative.

În Republica Moldova, în cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, președintele republicii, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul. Parlamentul poate fi dizolvat și în cazul în care nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură (Articolul 85 din Constituție). Articolul 85 din Constituție limitează acest drept. Astfel, șeful statului nu poate dizolva Parlamentul în ultimele 6 luni ale mandatului președintelui Republicii Moldova, cu excepția cazului când și după alegerile repetate președintele Republicii Moldova nu va fi ales, și nici în timpul stării de urgență, de asediu sau de război. Constituția mai stabilește că în cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

În istoria Republicii Moldova Parlamentul a fost dizolvat de două ori. Astfel, având în vedere că Parlamentul nu a reușit să aleagă președintele Republicii Moldova, în conformitate cu procedura constituțională și în termenele stabilite de

legislația în vigoare, și ținând cont de Avizul Curții Constituționale nr.4 din 26 decembrie 2000 privind constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului, președintele Republicii Moldova a dizolvat Parlamentul de legislatura a XIV-a pe data de 12 ianuarie 2001³². Din aceleași motive președintele republicii, prin Decretul nr. 2243-IV din 15.06.2009³³ a dispus și dizolvarea Parlamentului de legislatura a XVII-a pe data de 16 iunie 2009.

Studiul efectuat permite să concluzionăm următoarele:

Dacă prezidențialismul promovează unificarea calității de șef al statului cu cea de șef al guvernului (executiv monocefal), regimurile constituționale de natură parlamentară sau semi-prezidențială optează pentru un executiv bicefal, format dintr-un șef al statului cu rol predominant ceremonial și un șef al guvernului (prim-ministru, cancelar sau președinte al Consiliului de miniștri) care exercită efectiv puterea executivă, pe baza principiului răspunderii în fața parlamentului.

Șeful statului în persoana unui președinte în sistemele democratice contemporane trebuie să îndeplinească (cel puțin) trei funcții constituționale, existând și situații în care acesta este investit cu puteri considerabil mai mari.

Funcțiile minime ale șefilor de stat sunt funcția simbolică (din care decurge prerogativa de reprezentare a țării), funcția de garant al Constituției și funcția de menținere a balanței puterilor în stat.

Funcția simbolică se referă la vocația șefului statului de a reprezenta „identitatea țării, fiind văzut ca o întruchipare a tuturor virtuților publice și private ale concetățenilor. Poate părea, din punct de vedere politic, cea mai puțin importantă dintre funcțiile enumerate, dar în numeroase cazuri se dovedește cea pe care societatea o percepe și o apreciază cel mai mult.

Funcția de garant al Constituției presupune vocația șefului statului de a reprezenta societatea în ansamblul său, inclusiv obligația acestuia de a veghea la respectarea cu strictețe a Constituției.

Funcția de menținere a echilibrului puterilor este răspândită în special în regimurile semi-prezidențiale, unde președintele (deși, conform doctrinei constituționale, este parte a executivului) mediază de multe ori între guvern și parlament. Această prerogativă nu lipsește nici din atribuțiile președinților de republici parlamentare, dar în acestea șeful statului joacă un rol predominant ceremonial.

³² Decret privind dizolvarea Parlamentului //Monitorul Oficial 166-168/1246, 31.12.2000.

³³ Decret privind dizolvarea Parlamentului nr. 2243-IV din 15.06.2009, Monitorul Oficial nr.103/269 din 16.06.2009.